

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng thứ Ba, ngày 16/12/2025.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 282: Làm thế nào để đối trị tập khí ngạo mạn?

“*Tham Sân Si Mạn*” là tập khí rất nặng của chúng sanh. Chỉ cần sơ suất không để ý thì những tập khí này đã trỗi dậy. Mỗi chúng ta khi thấy ai đó làm được một việc gì đó thì chúng ta không bao giờ khởi lên tâm kính phục, thường là khởi tâm ngạo mạn, luôn cho rằng việc đó bản thân thừa sức làm. Đây chính là tâm ngạo mạn. Chúng ta chưa khởi tâm kính phục, tán thán, tùy hỷ với việc làm của người. Chúng ta có thể quán sát được tập khí này của chúng ta có nặng hay không?

Hòa Thượng nói: “***Có rất nhiều người học Phật, trên văn tự Phật pháp thì tu được rất nhiều.***” Câu nói này đã thức tỉnh chúng ta rằng chúng ta đang tu hành trên văn tự của Phật pháp. Ngày ngày chúng ta nói mọi người bố thí đi, hoan hỷ đi, niệm Phật đi, buông xả đi, chúng ta bảo người ta làm nhưng chúng ta chưa làm được. Do đó đây chính là tu trên văn tự Phật pháp. Ngài đã chỉ đúng tâm bệnh của chúng ta là đa phần chỉ tu trên văn tự chứ chưa thực tiễn triệt để trên khởi tâm động niệm. Chúng ta có thể có những hành động việc làm đã giống nhưng trên khởi tâm động niệm thì sao? Đã chân thật đang tu học Phật pháp hay chỉ là tu học trên hình thức?

Khi tu học trên văn tự Phật pháp được nhiều rồi, nhiều người thường tự cho rằng mình hơn người, thế là, biến thành cống cao ngã mạn. Mắt mở ra là nhìn lên tới đỉnh đầu, nhìn người chỉ nhìn thấy chóp người ta, chứ không nhìn mặt. Đây là hạng người cống cao ngã mạn, thế gian gọi là: “*Dưới mắt không người - mục hạ vô nhân*”. Người có thể cúi xuống nhìn chân người thì trạng thái, dáng vẻ của họ hoàn toàn khác, giống như bông lúa trĩu hạt thì gục đầu xuống. Như vậy, người có học vấn chân thật, có tu hành nghiêm túc luôn khiêm hạ, khiêm cung. Ngược lại, hạt lúa lép thì ngọn của nó thường chĩa lên trời. Thế gian gọi là “*thùng rỗng kêu to*”.

Hạng người “*thùng rỗng kêu to*” ở thế gian rất nhiều. Họ không làm được việc gì cho thế gian mà chỉ chuyên đi bài bác người khác. Họ thậm chí còn vượt qua cả hạng người cống cao ngã mạn. Người chân thật có tài ở thế gian vẫn có thể làm được nhiều việc còn kẻ bắt tài vô dụng, không làm được việc gì mà chỉ gây những nhiễu cho thế gian. Hòa Thượng từng nói: “*Bạn nói bạn độ cho chúng sanh mà cơm bạn còn không biết nấu.*”

Hòa Thượng nói: “***Học Phật mà mắt mở ra lên tới đỉnh đầu tức là xem thường người khác, học Phật như thế thật là đáng tiếc***”. Việc này chúng ta phải quán sát xem mình có phạm phải việc này không? Nếu có thì mau mau sửa đổi, không có thì hãy sách tấn chính mình đừng phạm lỗi này. Thế gian nói rằng ngạo mạn là bệnh của người tài. Tuy nhiên, người bắt tài vô dụng mà tự cho mình là người có tài mới là trò hề cho thế gian. Đây chính là “*thùng rỗng kêu to*”. Người chân thật có thực tài thì phải đến năn nỉ họ, họ mới nói. Còn kẻ bắt tài thì oang oang chê trách chỗ này, chê trách chỗ kia.

Những việc chúng ta làm trước đây cũng bị chê trách là xen tạp. Họ cũng trách tôi đang dịch Kinh, niệm Phật mà đi làm Văn hóa Truyền thống là xen tạp. Hiện tại thì họ không còn nói nữa rồi! Hãy bình lặng để quán sát những việc gì cần làm, những việc gì có ích cho chúng sanh, cho cộng đồng, cho xã hội thì nỗ lực mà làm. Còn người bắt tài vô dụng thì cứ ngồi im ắng ở đó mà quán sát. Tôi rất có cảm thán với lời chỉ dạy của Hòa Thượng rằng có nhiều người tu học trên văn tự Phật pháp. Người học tập như thế chưa nói đến lợi ích cho ai, lợi ích cho bản thân còn không có. Không những không có lợi cho bản thân mà họ còn gây chướng ngại cho người khác, hôm nay thì tán thán, ngày mai thì hủy báng khiến mọi người xung quanh không biết đâu mà lần.

Ít nhất trong cuộc sống này, phải có lòng trung thủy, trước sau như một với những việc làm của mình, không nên xoay như chong chóng khiến người ta không thể theo được. Tuy nhiên, vẫn có nhiều người chạy theo những người không có lòng trung thủy, không thật lòng, luôn phản trắc, nay tán thán chỗ này mai lại báng bỏ chỗ đang tu. Những hạng như vậy, thế gian gọi là: “*Ngưu tâm ngưu, Mã tâm mã*”. Kẻ phản trắc, vô ân sẽ đi tìm kẻ phản trắc, vô ân.

Cho nên chúng ta đặc biệt chú ý là đừng nên tu hành trên văn tự Phật pháp, chỉ có nói, có học cho thật nhiều nhưng lại không thật làm. Chúng ta đừng sống

trên văn tự của Cổ Thánh Tiên Hiền mà phải đem lời giáo huấn của các Ngài thực tiễn vào đời sống thường ngày của mình. Người xưa có câu rằng: *“Đừng nhai lại bã của người xưa”* tức là đừng nhai lại nước bọt của người xưa mà phải thật làm. Giống như Hòa Thượng Tịnh Không nói gì, chúng ta nói lại y như vậy nhưng trong cuộc sống lại không làm được gì. Cả đời Hòa Thượng là bôn ba khắp nơi trên thế giới, từng li từng tý Ngài quan tâm đến cộng đồng xã hội. Tôn giáo này đang trù bị cho xây dựng bệnh viện thì Ngài liền hỗ trợ. Các đoàn Ma xơ đang chuẩn bị sang châu Phi chữa bệnh cho dân thì Ngài liền giúp đỡ để đoàn sang làm bác sỹ thiện nguyện. Họ cần xe cứu thương thì gửi tiền mua xe.

Có người sống trong sự phân biệt chấp trước nên hỏi Hòa Thượng rằng sao Ngài mang tiền của Phật cho ngoại đạo thì Hòa Thượng trả lời rằng: *“Chúng ta tu hành là giúp ích cho chúng sanh. Nơi nào mình không đi đến được, không làm được mà có người đi làm thì chúng ta nên cực lực ủng hộ họ, thành toàn cho họ. Chúng ta thành toàn cho họ chính là thành toàn cho chúng sanh.”* Tại sao phải phân biệt chấp trước? Chúng ta không làm được mà có người đi làm thì chẳng phải là quá tốt hay sao? Tại sao phải nhất thiết là chính mình làm mới được. Chính mình làm để làm gì? Phải chăng để có ảo danh ảo vọng, để được người ta tặng bốc lên đài truyền hình hay lên báo chí? Cuối cùng có phải làm vì chúng sanh không? Hay để tô đắp cho ảo danh ảo vọng của mình.

Hòa Thượng nói: ***“Phật đem tất cả phiền não quy nạp lại có bốn điều quan trọng nhất, Đó là Tham Sân Si và ngoài ba thứ này ra, Phật còn đặc biệt nêu ra một thứ nữa, đó là ngạo mạn. Con người có tâm cống cao ngã mạn thì họ học bất cứ thứ gì cũng không thể thành công!”*** Xã hội là một học đường rộng lớn. Người xưa nói ba người đi thì có người là thầy của Ta. Ngoài mình ra, hai người kia đều là Thầy của mình. Một người tốt dạy cho chúng ta làm việc tốt, một người xấu nhắc nhở chúng ta đừng làm việc xấu.

Bản thân tôi không biết thứ gì ngoài đồng ruộng, ngày xưa ba tôi làm thế nào thì tôi làm như vậy. Những gì ba tôi làm, tôi nhìn thấy thì tôi biết làm, còn mọi thứ khác tôi không hề biết. Trước đây, tôi chưa từng cầm gạch, cầm bay để xây nhưng dần dần tôi thấy người ta làm nên tôi đã học và làm được mọi thứ. Kể cả việc đặt máy quay phim sao cho quay được hình ảnh đẹp, tôi cũng tự thấy và tự học, không có ai dạy.

Mọi nơi tôi đều quan sát để học tập, thậm chí tôi còn âm thầm tiếp nhận và sửa ngay theo chính học trò của mình. Việc cải thiện vườn rau thổ canh, hệ thống thoát nước ở Sơn Tây và Hòa Phú, tôi cũng học ngay tại hiện trường. Khi mới đến tôi chẳng có bản vẽ hay cách làm nào. Tôi và các chú cùng bàn bạc với nhau và trong đầu tôi tổng hợp điều tốt nhất. Xã hội chính là một học đường cho chúng ta học tập. Người bán cây con giống cũng chỉ dạy cận kề cho chúng ta cây nào trồng vào thời điểm nào, từ đó chúng ta tiếp nhận học tập và ghi nhớ. Nếu chúng ta cứng nhắc, ôm chặt cách thấy, cách nghĩ, cách làm của mình là sai rồi. Mang cách trồng trọt ở Hà Nội vào Đà Nẵng hay mang về Đà Lạt hoặc ngược lại mang từ Đà Lạt về Hà Nội đều sai rồi.

Hòa Thượng nói: ***“Cổng cao ngã mạn chẳng những là chướng ngại tu hành mà còn là chướng ngại rất lớn. Trong Phật pháp có câu: Ngã mạn cao sơn - Ngã mạn cao như núi cản phía trước. Phật pháp dạy cho chúng ta dùng phương pháp gì để đối trị tập khí ngạo mạn? Dùng phương pháp lễ kính!”***. Nơi nơi đều là học đường của mình nên những gì ứng dụng được thì chúng ta tiếp nhận. Chúng ta dùng phương pháp cung kính để lắng nghe, tiếp nhận và thay đổi ngay tức thì. Có người nói với tôi: *“Sao tôi cái gì cũng đúng vậy?”* Là vì tôi luôn sửa sai ngay tức thì. Cái sai chưa diễn biến, chưa hình thành, tôi đã phát hiện ra và sửa sai ngay rồi.

Mấy ngày trước, tôi nhìn qua camera thì thấy công trình rất ngổn ngang nhưng đã hai ngày kể từ hôm tôi đến, toàn bộ công trình đã sạch đẹp. Việc này chúng ta phải chú ý, chúng ta làm việc thì phải gọn sạch, không nhếch nhác, không ngổn ngang. Không phải chúng ta đang sửa công trình mà là đang sửa tâm của mình. Những gì là vật liệu cần dùng thì để lại, những gì là rác thì cho vào rác, đồ không cần dùng thì để vào khu vực riêng. Một công trình mà nơi nào cũng có vật liệu, nơi nào cũng có rác, nơi nào cũng có thứ không cần dùng là do đầu óc chúng ta trống rỗng. Đây cũng là lý do vì sao chúng ta không làm được quản lý, là lý do vì sao chúng ta không làm được quản lý cấp cao mà chỉ làm quản lý cấp thấp? Nếu làm quản lý cấp cao thì chúng ta sẽ phá hoại. Chúng ta là người ra quyết định mà quyết định lại không chính xác sẽ gây hư hại, tổn thất, tốn kém.

Tôi nói như vậy để mọi người hiểu được rằng ngã mạn là cao sơn, là núi cao gây chướng ngại. Chúng ta cần phải nơi nơi đều học tập, hạ mình xuống để học

tập và tiếp nhận. Người xưa từng nói học nữa, học mãi, học cả đời đến già cũng chưa hết. Rõ ràng xã hội là một học đường rộng lớn, tổng hợp các ngành nghề. Tuy nhiên, con mắt của chúng ta chỉ biết nhìn lên óc người ta, không nhìn xuống được nên chẳng cần thấy bất cứ thứ gì.

Hòa Thượng nói: ***“Chúng ta học Phật, nhìn thấy hình tượng Phật Bồ Tát thì đánh lễ ba lễ. Vì sao phải đánh lễ? Đánh lễ là triết phục tâm ngã mạn của chính mình.”*** Khi chúng ta cúi đầu đánh lễ là ngụ ý nơi nơi chúng ta phải biết cúi đầu, biết cung kính, biết tiếp nhận, biết lắng nghe. Một ngày dù lạy 5000 lạy mà vẫn cống cao ngã mạn, không biết tiếp nhận, lắng nghe thì vẫn là núi cao chướng ngại chính mình. Hòa Thượng tiếp lời: ***“Nếu chúng ta chân thật tu sửa đạt đến được mức độ có thể khởi được tác dụng của tâm cung kính, tâm khiêm hạ, vậy thì, tâm ngã mạn của chính mình sẽ được hàng phục. Chúng ta phải nhìn thấy được tất cả chúng sanh đều là Phật Bồ Tát, chúng ta phải xem họ đều là thiện tri thức. Có như vậy, tâm cống cao ngã mạn của mình mới dần dần bị đè xuống”***.

Chúng ta xem chúng sanh đều là thiện tri thức, đều là người có thể dạy bảo chúng ta. Người tài năng thì dạy tài năng cho chúng ta, người bất tài vô dụng thì dạy bảo chúng ta đừng trở thành kẻ bất tài vô dụng như vậy. Mọi người đều khen đội cơ sở vật chất đi đâu cũng làm được mọi việc nhưng đây chỉ là cái mọi người thấy thôi! Trên bước đường để có được sự tốt đẹp đó, đã có biết bao nhiêu sự hư hại. Phía sau những người có thành tựu thì trước đó, họ đã từng làm hỏng nhiều thứ rồi! Có những chú khi đến với tôi còn chưa biết cầm cốc ra sao! Tôi từng sách tấn đội cơ sở vật chất phải thật sớm thành tựu, phải giỏi cho nhanh. Tôi nói như vậy để cho mọi người thấy là xã hội là một học đường mà chúng ta không chịu học tập, lại đem ngã mạn của mình, tự cho mình biết để chướng ngại, để phá hoại.

Bản thân tôi ngày ngày đều học tập, tôi đến công trình này cũng là học tập, nơi nơi đều là tự quan sát và học tập. Hòa Thượng nói chúng ta phải xem tất cả chúng sanh là Phật Bồ Tát để đối đãi, là thiện tri thức để học hỏi. Có như vậy, tâm cống cao ngã mạn của mình mới dần dần bị đè xuống, nếu không, chúng ta luôn thấy mình hơn người và tệ hại nhất là chúng ta cho rằng không có mình thì mọi việc không xong, không có mình thì mọi người không làm được việc.

Đây là sai lầm nghiêm trọng. Biết bao nhiêu người tài năng từ ngàn xưa đã quá vãng rồi, đâu phải những người tài năng ra đi thì người ở thế gian không làm được việc đâu! Tuy nhiên, tâm của người hiện tại luôn cho rằng mình là người làm tốt nên nơi nào đó không có họ thì mọi việc nơi đó sẽ không trôi chảy. Chúng ta hãy tự đứng qua một bên đi, xem xem người ta có làm được hay không? Cho nên cung kính, lễ kính, khiêm nhường, mỗi người chúng ta đều nên có. Nơi nơi đều là như vậy thì chúng ta mới có thể tiếp nhận được những điều hay, điều mới mẻ. Có người hỏi tôi học từ đâu? Tôi trả lời là học ở ngay hiện trường, ở ngay nơi mình đến, ở ngay trước hoặc trong các buổi lễ lớn của chúng ta đang diễn ra. Luôn là linh hoạt, hoạt bát ngay tức thì.

Hòa Thượng dạy chúng ta nơi nơi phải biết lắng nghe, biết chú ý quan sát, điều gì tốt thì tiếp nhận, còn điều nào xấu thì phản tỉnh mình xem chính mình có làm điều xấu như vậy không hoặc chính mình có đang chuẩn bị làm điều xấu hay không? Như vậy, nơi nơi đều là học đường. Bài học hôm nay, Hòa Thượng chỉ dạy chúng ta cách đối trị tập khí ngạo mạn và nếu không đối trị được tập khí này thì ngạo mạn sẽ là núi cao, cản trở chính mình học tập, tự làm mới chính mình./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót. Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học tập mang lại lợi ích cho mọi người!